

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse:
Vår referanse: 23/00007-226
Vår dato: 29.09.2023

Fellesorganisasjonen (FO)
Mariboegate 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
+47 919 19 916

E-post:
kontor@fo.no

Bankgiro: 9001.06.35674

Bankgiro kontingent:
9001.08.71394

Org.nr:
870 953 852 MVA

fo.no

FOs innspill til høring om regler om avverging av skade og bruk av fysisk inngripen i ny opplæringslov og privatskoleloven

FO er fagforeningen for sosialarbeidere. FO organiserer over 35 000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere.

FO takker for muligheten til å gi innspill til forslag til regler om avverging av skade og bruk av fysisk inngripen i ny opplæringslov og privatskoleloven. FO støtter ikke forslaget om at bruk av fysisk inngripen som avverging av skade overfor elever i skolen reguleres i opplæringsloven- og privatskoleloven. Vi vil i våre innspill begrunne dette gjennom behovet for styrket forebyggende arbeid, samt kompetanseheving og veiledning knytta til anvendelse av eksisterende lovverk.

Å vurdere hvilke tiltak som skal iverksettes når det oppstår akutt behov for å gripe fysisk inn i en situasjon, er vanskelig. Likevel kan det i enkelte situasjoner være helt nødvendig. FO anerkjenner behovet for å være faglig- og etisk rusta til å håndtere denne typen situasjoner.

Bruk av makt og tvang hjemlet i eksisterende lovverk

Bruk av tvang i akuttsituasjoner som oppstår på skolen, hjemles i dag i straffelovens §18¹. FO mener at det er unødvendig å regulere bruk av tvang i opplæringslova og privatskoleloven, når det allerede finnes lovhjemmel for dette i eksisterende regelverk. Ansattes opplevelse av usikkerhet rundt hva som er lov- og ikke lov når det kommer til å gripe fysisk inn i en akuttsituasjon, er ikke god nok grunn til å lage nye regelverk som hjemler tvangsbruk.

Bruk av makt og tvang overfor personer med diagnosen utviklingshemming, reguleres i helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9². Det stilles strenge krav til kompetanse hos

¹ <https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28/§18>

² [Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. \(helse- og omsorgstjenesteloven\) - Kapittel 9. Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utvikli... - Lovdata](#)

tjenesteyteren som skal gjennomføre tvang i hht. dette regelverket. Det er *ikke* krav til at tjenesteyteren er autorisert helsepersonell³. Ei heller er regelverket avgrenset til å kun gjelde på helse- og omsorgsinstitusjoner. Regelverket i HOL kap. 9., gjelder på tvers av de arenaene som eleven oppholder seg på. Det er altså anledning til å gjennomføre tiltak etter HOL kap. 9.-vedtak på skolen. Likevel gjøres dette i liten grad. Antakelig skyldes dette kompetansemangel rundt regelverket i HOL kap. 9.

FO mener veiledning, etisk refleksjon, trening og kompetanseheving rundt eksisterende lovverk og miljøterapeutiske prinsipper er en langt mer langsiktig løsning enn å opprette nye regler for tvangsbruk i opplæringsloven og privatskoleloven. Nye regler som åpner for fysisk inngripende tiltak i skolen, istedenfor å gå systematisk til verks med kurs, veiledning og kompetanseheving, sender uheldige signaler om en antakelse av at mer tvangsbruk vil bidra til mindre utfordrende atferd hos barn og unge.

Nytt lovverk om bruk av makt og tvang i helse- og omsorgstjenestene er på høring⁴. Mandatet for NOU 2019:14 var å samle lovverket rundt bruk av tvang og makt i helse- og omsorgstjenesten. FO synes det er underlig at man på den ene siden foreslår å samle regelverk for tvangsbruk overfor mennesker som faller innenfor kategorien *pasient*, samtidig som man ønsker et isolert regelverk som skal gjelde skoleelever. FO mener at det er feil å gå i retning av sektoriserte regelverk rundt bruk av tvang overfor enkeltgrupper.

Miljøterapeuter med sosialfaglig kompetanse i skolen forebygger bruk av tvang

FO har gjennom mange år jobbet for at miljøterapeuter skal få en styrket posisjon i skolen. All atferd fyller en funksjon⁵, og det er som oftest en grunn til at barn og unge tyr til vold. Skolen må derfor ha ansatte som har tid og kompetanse til å jobbe med ulike årsaker til utøvelse av vold. Flere miljøterapeuter i skolen vil bidra til å styrke det psykososiale miljøet i skolegård og klasserom og til å følge opp enkeltelever⁶. Skolemiljøet preges ikke bare av det som foregår i undervisningstimer, i friminuttene eller på turer i skolens regi. Det psykososiale miljøet farges også av det som skjer utenfor skoletiden, for eksempel på skoleveien, hjemme og i sosiale medier. Dette påvirker elevenes skolehverdag og trivsel. Å forebygge konflikter og utfordrende atferd krever tverrfaglig kompetanse og samarbeid, tid og ressurser.

Faglig og etisk forsvarlige metoder

Departementet skriver at det vil være vanskelig å definere klart hvilke metoder som bør benyttes dersom situasjonen krever at det benyttes tvang. FO er enig i at det ikke finnes oppskriftsmessige løsninger som er spesialtilpasset enhver akutte situasjon som kan oppstå på en skole. Det finnes imidlertid anerkjente avvergings- og håndteringsmetoder som er mer faglig og etisk gjennomtenkte enn ad hoc-løsninger i akutte situasjoner. Å både øve og på- og reflektere over slike metoder, kan være deler av heving- og opprettholdelse av kompetanse rundt håndtering av situasjoner som kan utløse behov for bruk av tvang i skolen. Er skolens ansatte godt forberedt på hva en kan- og bør gjøre dersom en må gripe fysisk inn i en konfliktsituasjon, er det sannsynlig at tiltaket blir mindre inngripende- og enklere å håndtere for elev og skoleansatt. Å heve denne kompetansen hos de ansatte i skolen krever ikke et nytt tvangsregelverk i opplæringsloven og privatskoleloven, det krever lokal- og politisk vilje til å bruke

³ Rundskriv – Rettssikkerhet ved bruk av makt og tvang overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming

⁴ NOU 2019: 14 (regjeringen.no)

⁵ Cooper, Heron & Heward (2014). *Applied behavior analysis*. Second edition. Pearson Education Limited

⁶ Sosialagenter i elevenes tjeneste - Oslo kommune - Aktuelt
[Dramatisk bedring siden sosialagentene kom inn \(qroruddalen.no\)](#)

ressurser på kompetanseheving, refleksjoner, veiledning og trening på konflikthåndtering og forebyggende arbeid.

Oppsummering

FO støtter ikke forslaget om at bruk av fysisk inngripende tvangstiltak skal hjemles i opplæringsloven og privatskoleloven. Vi støtter heller ikke forslaget til regler som skisseres. FO mener skolene heller må bevilges ressurser til å ansette flere miljøterapeuter, til kompetanseheving og veiledning som kan bidra inn i det viktige, forbyggende arbeidet som må gjøres i skolen for å forebygge vold, trusler og annen atferd som utfordrer.

Med vennlig hilsen

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Maria Strømman Berteig
Rådgiver